

Lidija Arizankovska

Filološka fakulteta »Blaže Koneski«, Skopje

UDK 378(497.17):811.163.6-112

Slovenistika na Univerzi v Skopju – aktualno stanje in pričakovanja v prihodnosti

Več kot petdesetletno poučevanje slovenščine na Univerzi v Skopju in skoraj sedemdesetletni stik s slovensko literaturo in kulturo kažeta na izredno plodno sodelovanje med Univerzo v Skopju in Univerzo v Ljubljani. Vse, kar je bilo do zdaj storjenega na področju izobraževanja, znanosti in afirmacije kulture oziroma razvoja slovenistike nasploh, pa mora pomeniti spodbudo za tisto, kar je treba še narediti na tem področju v prihodnosti.

razvoj slovenistike, slovenski jezik, slovenska literatura in kultura, meduniverzitetno sodelovanje, načrti za prihodnost

The more than 50 years of teaching Slovene at the University of Skopje and almost 70 years of contact with Slovene literature and culture are indicative of the fruitful cooperation between the universities of Skopje and Ljubljana in relation to education, academic research and the affirmation of the culture or the development of Slovene Studies, as well as pointing the way to what needs to be done in this field in the future.

development of Slavic Studies, Slovene language, Slovene literature and culture, inter-university cooperation, future plans

1

Naj na začetku omenim počastitev 50-letnice poučevanja slovenskega jezika na Filološki fakulteti Blaže Koneski pri Univerzi Sv. Ciril in Metod v Skopju. Potekala je na Filološki fakulteti v Skopju, 19. aprila 2010, s slavnostnim programom, promocijo zbornika s Tretje makedonsko-slovenske znanstvene konference (*Makedonsko-slovenečki jazični, književni i kulturni vrski = Makedonsko-slovenske jezikoslovne, književne in kulturne zveze*), ki je bila na Ohridu leta 2007, in okroglo mizo z naslovom Slovenistika in makedonistika: izkušnje, perspektive in ideje (Slovenski in makedonski jezik – aktualna vprašanja slovenistike v Makedoniji in makedonistike v Sloveniji), ki jo je vodila prof. dr. Lidija Arizankovska. Udeležili so se je številni domači gosti (minister za izobraževanje in znanost Republike Makedonije, prorektorji, dekani, prodekani, predstavniki drugih fakultet in institucij, profesorji, znanstveniki, študenti) ter gosti iz Republike Slovenije (predstavniki Vlade Republike Slovenije, veleposlaništva Republike Slovenije v Republiki Makedoniji, profesorji in dekani univerz v Ljubljani, Mariboru in Kopru). Program ob počastitvi 50-letnice poučevanja slovenščine smo organizirali v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter z Ustanovo patra Stanislava Škrabca.

Ob tej priložnosti sta mag. Bistrica Mirkulovska in prof. dr. Lidija Arizankovska od državnega sekretarja dr. Borisa Jesiha z Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu prejeli priznanje in zahvalo Republike Slovenije za poučevanje slovenskega jezika na univerzitetni ravni ter vsesplošen prispevek k promociji slovenskega jezika in kulture v Makedoniji.

2 Razvoj slovenistike

2.1

Prvi stiki s slovenskim jezikom, literaturo in kulturo na Univerzi v Skopju so se pravzaprav zgodili že daljnega leta 1946, prvi profesor slovenske književnosti, literarni zgodovinar, sestavljalavec antologij in prevajalec, prof. dr. Fran Petre, je bil hkrati tudi prvi prodekan na Filološki fakulteti v Skopju (takrat še z imenom Filozofska fakulteta). Istega leta se je s slovensko književnostjo začel ukvarjati tudi prof. dr. Aleksandar Spasov, ki je pozneje postal akademik, za njim pa prof. dr. Georgi Stalev Popovski, ki je od leta 1965 predaval sodobne jugoslovanske književnosti, nato prof. dr. Nada Petkovska, prof. dr. Naume Radičeski in prof. dr. Jasna Koteska, v svoje znanstvene raziskave pa slovensko književnost vključujejo tudi drugi profesorji ali pa se ji posvečajo s cikli predavanj.

2.2

Poučevanje slovenskega jezika se je začelo v študijskem letu 1959/1960 na Oddelku za makedonski jezik in južnoslovanske jezike, najprej kot lektorat, leta 1976 pa je slovenščina postala obvezni predmet v študijskem programu južnoslovanski jeziki. Leta 1990 se je odprla dodatna možnost eno- ali dvoletnega učenja slovenščine kot tujega jezika v okviru kateregakoli študijskega programa na Filološki fakulteti Blaže Koneski v Skopju. Do večje spremembe je prišlo v študijskem letu 2003/2004, ko je Filološka fakulteta razpisala triletni samostojni študijski program slovenskega jezika, od leta 2007/2008 pa tudi štiriletni študijski program Slovenski jezik in književnost. Od leta 2009/2010 lahko študenti po izpopolnjenih in evropsko primerljivih programih (po bolonjskem modelu) Oddelka za makedonski jezik in južnoslovanske jezike na Filološki fakulteti Blaže Koneski slovenščino študirajo na štirih ravneh: kot glavni študijski program, kot drugi študijski program, kot tuji jezik in kot južnoslovanski jezik, pa tudi v okviru magistrskega in doktorskega študija. V študijskem letu 2014/2015 bo začel veljati najnovejši izpopolnjen program za študij slovenskega jezika in književnosti.

V okviru študijskih programov se lahko študenti slovenisti glede na raven njihovega študija poleg sodobnega slovenskega jezika seznanjajo tudi z njegovo zgodovino in dialektologijo, se učijo veščin prevajanja in tolmačenja, primerjalno obravnavajo slovenski jezik v primerjavi z makedonskim in spoznavajo slovensko književnost, civilizacijo in kulturo.

Pouk slovenskega jezika je začela davnega leta 1959 izvajati mag. Bistrica Mirkulovska in ga je aktivno vodila vse do upokojitve leta 1990. Od takrat naprej slovenščino predava red. prof. dr. Lidija Arizankovska. Do danes je slovenski jezik na Filološki fakulteti v Skopju na različnih ravneh študiral več kot 3000 študentov.

2.3

Skoraj istočasno kot se je začel pouk slovenskega jezika v Makedoniji, se je tudi na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani začel pouk makedonskega jezika in književnosti, leta 1961/1962. Na začetku je makedonščino poučeval zdaj že akademik Blaže Ristovski, nato prof. dr. Dragi Stefanija, danes pa jo poučuje doc. dr. Namita Subiotto. Makedonščina je v Ljubljani vključena tudi v magistrske in doktorske študijske programe.

Makedonščino se je lahko študiralo tudi na Univerzi v Mariboru, najprej na Pedagoški fakulteti. Njen status je bil obnovljen s študijskim letom 2006/2007, kar pomeni, da je makedonski jezik zdaj vključen tudi v študijske programe na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru.

3 Gostujoči profesorji, znanstveniki in književniki

V okviru uspešnega meduniverzitetnega sodelovanja so bila od leta 1999 naprej realizirana številna gostovanja uglednih znanstvenikov in profesorjev, predvsem s Filozofske fakultete v Ljubljani, naj omenim le nekatere: prof. dr. Ada Vidovič Muha, prof. dr. Alenka Šivic Dular, prof. dr. Janez Dular, prof. dr. Vera Smole, prof. dr. Marko Stabej, prof. dr. Erika Kržišnik, prof. dr. Andreja Žele, doc. dr. Đurđa Strsoglavac, doc. dr. Namita Subiotto. V tem obdobju je tudi na Filozofski fakulteti v Ljubljani gostovalo veliko uglednih znanstvenikov in profesorjev s Filološke fakultete v Skopju.

Na Filološki fakulteti v Skopju je gostovalo tudi veliko slovenskih pisateljev s predstavitvijo svojih del in prevodov v makedonščino: Janko Mesner (2005), Alojz Ihan (2006), Suzana Tratnik (2006), Vlado Žabot (2007).

4 Prevajalska dejavnost

Od leta 1946 do danes so bili objavljeni številni prevodi slovenske literature v makedonščino in obratno. Zagotovo moramo omeniti prevode in prepesnitve Blažeta Koneskega, Georgija Staleva Popova, Ganeta Todorovskega, Srba Ivanovskega, Mateja Matevskega, Caneta Andreevskega, Bistrice Kranjec Mirkulovske, Lidije Dimkovske, Lidije Arizankovske v makedonščino ter Ivana Minattija, Frana Petreta, Vena Tauferja, Otona Župančiča, Jožeta Udoviča, Lily Novy, Namite Subiotto v slovenščino. Zadnjih nekaj let narašča interes za prevajanje slovenske literature, s čimer se slovenska literatura in kultura približuje mlajši generaciji ljubiteljev lepe besede.

5 Bilateralna

Meduniverzitetno sodelovanje med Makedonijo in Slovenijo pomeni tudi realizacijo številnih bilateralnih projektov.

5.1 Projekti v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik

Na tem mestu bom omenila sodelovanje s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete iz Ljubljani in navedla projekte, ki smo jih od leta 2004 do danes skupaj realizirali in v katere so bili vključeni tudi študenti slovenistike s Filološke fakultete v Skopju:

- 2004/2005: *Prevajanje slovenskih literarnih besedil* (prevod izbranih slovenskih literarnih besedil v osemnajstih jezikih, med njimi tudi prevodi v makedonščini);
- 2005/2006: *Svetovni dnevi slovenskega filma* (prevod in projekcija štirih filmov);
- 2006/2007: *Svetovni dnevi slovenske literature* (prevajanje besedil slovenskih avtorjev, literarni večer z avtorjema Alojzom Ihanom in Suzano Tratnik);
- 2008/2009: *Svetovni dnevi slovenske literature na filmu* (prevod slovenskih filmov in njihova projekcija);
- 2010: *Svetovni dnevi sodobne slovenske literature* (promocija Antologije sodobne slovenske literature);

Prihodnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi

– 2012: *Svetovni dnevi slovenskega dokumentarnega filma* (prevod podnapisov 10 dokumentarnih slovenskih filmov v makedonščino in projekcija filmov);

– 2014: *Svetovni dnevi slovenskega jezika*, projekt *Žepna slovenščina* (projekt, ki se izvaja v letošnjem letu).

V vseh zgoraj omenjenih projektih v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik sodelujejo študenti slovenistike Filološke fakultete v Skopju, kar pomeni, da so v stiku ne samo s slovenskim jezikom, ampak tudi s slovensko literaturo in kulturo. Pri tem igra že 50 let pomembno vlogo tudi Seminar slovenskega jezika, literature in kulture.

5.2 Znanstveno-raziskovalni projekti

Izvedeni so bili naslednji znanstvenoraziskovalni projekti:

– 1999–2001: *Makedonsko-slovenski jezikovni in literarni stiki*, nosilca prof. dr. Nada Petkovska z makedonske in prof. dr. Vladimir Osolnik s slovenske strani; v okviru projekta je bila leta 2000 organizirana druga makedonsko-slovenska znanstvena konferenca na Filozofski fakulteti v Ljubljani;

– 2013: *Družbeno-kulturne vloge slovenščine v Makedoniji in makedonščine v Sloveniji*, nosilki prof. dr. Lidija Arizankovska z makedonske in dr. Janja Žitnik Serafin s slovenske strani; projekt je bil izveden s podporo slovenskega in makedonskega ministrstva za izobraževanje in znanost.

5.3 Znanstvena srečanja

Poleg številnih znanstvenih projektov naj omenim še tri makedonsko-slovenske znanstvene konference, ki so se jih udeležili ugledni znanstveniki s področja jezika, literature in kulture iz obeh držav ter jih je organizirala Filološka fakulteta »Blaže Koneski« v Skopju.

– 1997: Prva makedonsko-slovenska znanstvena konferenca je bila na Ohridu (predsednica: prof. dr. Nada Petkovska), prispevki z nje pa so bili objavljeni v zborniku pod uredništvom prof. dr. Nade Petkovske in prof. dr. Ljudmila Spasova;

– 2000: Druga konferenca je bila v Ljubljani (predsednica: prof. dr. Irena Novak Popov);

– 2007: Tretja konferenca je bila na Ohridu (predsednica: prof. dr. Lidija Arizankovska, koordinatorici s slovenske strani: prof. dr. Vera Smole in doc. dr. Namita Subiotto); zbornik s prispevki pod uredništvom prof. dr. Lidije Arizankovske sta ob počastitvi 50-letnice poučevanja slovenskega jezika na Filološki fakulteti v Skopju predstavila prof. dr. Alenka Šivic Dular in prof. dr. Venko Andonovski.

5.4 Znanstvene monografije in članki, učbeniki

Rezultat znanstvenega dela in odličnega sodelovanja so tudi številni znanstveni članki in monografije tako na makedonski kot na slovenski strani, ki obravnavajo slovenski in makedonski jezik v okviru slovanskega jezikovnega sveta.

Univerza sv. Cirila in Metoda je objavila univerzitetne učbenike prof. dr. Lidije Arizankovske, ki so namenjeni študentom slovenistike (*Dijalektologija na slovenečiot jazik na makedonski*, 2011; *Izbor od sovremenata slovenečka literatura vo prevod na makedonski jazik*, 2011).

6 Kulturne prireditve v organizaciji študentov slovenistike

V preteklosti je bilo organiziranih veliko kulturnih dogodkov, na katerih so študenti slovenistike pod mentorstvom nosilke slovenističnih predmetov, prof. dr. Lidije Arizankovske, pripravili kulturni program, s katerim so želeli pokazati svoje znanje slovenščine. Najpomembnejši dogodki so bili: počastitev 40-letnice poučevanja slovenščine na Filološki fakulteti v Skopju (april 2000); Prvi slovenski večer (27. maj 2004); Drugi slovenski večer (26. maj 2005); Tretji slovenski večer (9. maj 2006); Četrty slovenski večer (28. maj 2007); Peti slovenski večer (3. december 2008); proslava ob 50-letnici poučevanja slovenščine na Filološki fakulteti v Skopju in Šesti slovenski večer (19. april 2010); Sedmi slovenski večer (13. december 2011); Osmi slovenski večer (25. april 2013). Organizirali so tudi številne literarne večere, posvečene slovenski literaturi in posameznim slovenskim avtorjem ter prevodom njihovih del v makedonščino. Vsi dogodki so potekali na Filološki fakulteti »Blaže Koneski« v Skopju.

7 Študijska izmenjava

Od študijskega leta 2003/2004 sodobni način študija omogoča mobilnost študentom in profesorjem. Od takrat do danes je bilo, zahvaljujoč meduniverzitetnemu in medfakultetnemu sodelovanju, v evropske programe za mobilnost in v sklad državnih štipendij Republike Slovenije vključenih veliko študentov Filološke fakultete v Skopju, tako na diplomskem kot na podiplomskem študiju, ki so lahko en semester študirali slovenščino na Univerzi v Ljubljani ali na Univerzi v Mariboru. Nekateri izmed njih so bivanje v Sloveniji izkoristili tudi za znanstvenoraziskovalno delo za potrebe magistrskega dela ali doktorske disertacije.

Ob evropskih programih za mobilnost (CEEPUS, BASILEUS, ERAZMUS) k študiju slovenskega jezika, literature in kulture na univerzah zunaj Slovenije (torej tudi na Univerzi v Skopju) zagotovo pomembno prispeva tudi Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ki je študentom Filološke fakultete v Skopju že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, posebej pa od leta 2003 do danes, dodelil vsaj dve štipendiji na leto. Naj omenim še Poletno šolo v Bovcu v organizaciji Univerze v Celovcu, ki je študentom slovenistike na Filološki fakulteti v Skopju od študijskega leta 2004/2005 do 2012/2013 vsako leto dodelila po dve štipendiji.

Takšna bivanja omogočajo študentom Filološke fakultete v Skopju, da se učijo jezika v okolju, kjer se ta jezik govori, ter stik s kulturo drugega naroda, ob tem pa tudi afirmacijo lastnega jezika in kulture, izmenjavo mišljenj in izkušenj, izpopolnjenje znanja ter most vzajemnega sodelovanja in spoštovanja. To v obeh okoljih povečuje zanimanje za študij jezikov, kar prispeva k odličnemu sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo tudi na ostalih področjih.

8 Prihodnji pedagoški, znanstveni in kulturni načrti

Vezi med Slovenijo in Makedonijo so obstajale, obstajajo in bodo obstajale, vzdrževanje teh odnosov z razumevanjem in spoštovanjem kulture naroda, njegove tradicije in jezika pa je temelj za nadaljnje uspešno sodelovanje na tem področju.

Spoštovati moramo tisto, kar je bilo storjeno, ter negovati tradicijo medsebojnega spoštovanja in razumevanja, kar pomeni tudi spoštovanje na ravni jezika, literature in kulture. To nam odpira vrata v prihodnost in k vsemu tistemu, kar moramo še storiti. To pa ni nič drugega kot tisto, kar

smo že storili in kar delamo. Pri tem opozarjamo na pomembnost študija slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko literaturo in kulturo, saj to pomeni tudi spoštovanje drugega, ki lahko skupaj s prvim postane močnejši in se obdrži v realnem in pragmatičnem svetu, ne da bi se ob tem pozabilo njegovo poreklo in pomen njegovega obstoja.

Primeri dobre prakse, ki jih podpirajo ustrezne institucije pri negovanju duhovne dejavnosti, naj se nadaljujejo, saj je jezik del kulture, negovanje duhovnega pa pomeni tudi obstoj materialnega.

Literatura

- ARIZANKOVSKA, Lidija, 2001: *Funkcionalno optovarvanje na nasledenite slovenski sufiksi za nomina agentis vo makedonskiot i vo slovenečkiot jazik (so poseben osvrt na sufiksot *-tel'ь vrz fonot na izofunkcionalnite sufiksi)*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, Filološki fakultet »Blaže Koneski«.
- ARIZANKOVSKA, Lidija, 2007: *Od semantikata i sintaksata na del od slovenečkite i makedonskite partikuli*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, Filološki fakultet »Blaže Koneski«.
- ARIZANKOVSKA, Lidija (ur.), 2009: *Treta makedonsko-slovenečka naučna konferencija (Makedonsko-slovenečki jazični, književni i kulturni vrski = Makedonsko-slovenske jezikoslovne, književne in kulturne zveze)*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, Filološki fakultet »Blaže Koneski«.
- ARIZANKOVSKA, Lidija, 2011a: *Dijalektologija na slovenečkiot jazik na makedonski*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«.
- ARIZANKOVSKA, Lidija, 2011b: *Izbor od sovremenata slovenečka literatura vo prevod na makedonski jazik*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«.
- KRANJC, Simona, NIDORFER ŠIŠKOVIČ, Mojca (ur.), 2004: *Prevajanje slovenskih literarnih besedil*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- MIRKULOVSKA, Bistrica, 2009: *Slovenečkiot jazik i slovenečkata literatura i kultura na Filološkiot fakultet*. Lidija Arizankovska (ur.): *Treta makedonsko-slovenečka naučna konferencija (Makedonsko-slovenečki jazični, književni i kulturni vrski = Makedonsko-slovenske jezikoslovne, književne in kulturne zveze)*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, Filološki fakultet »Blaže Koneski«. 523–529.
- PETKOVSKA, Nada, SPASOV, Ljudmil (ur.), 2000: *Makedonsko-slovenečki naučen sobir (Jazičnite, literaturnite i kulturnite relacii megiu Makedonija i Slovenija)*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, Filološki fakultet »Blaže Koneski«.